

EVALUATION OF EDUCATIONAL ACTIVITIES IN THE BİTLİS PEOPLE'S HOUSES

Uğur AŞİT*

*Doktora Öğrencisi, Bitlis Eren Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, ugurasit13@outlook.com, ORCID: 0000-0001-9170-8650.

Received Date: 15.12.2025

Revised Date: 02.02.2026

Accepted Date:22.02.2026

Copyright © 2026 Uğur AŞİT. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

The aim of this study is to examine the educational activities carried out in the People's Houses in Bitlis, focusing on the local context. In this context, it aims to reveal how the People's Houses function in the region in terms of increasing access to education, strengthening social participation, and supporting cultural continuity. Within the scope of the research, the courses opened in the People's Houses, the profile of participants, duration of attendance, motivations, and perceived benefits are evaluated on the basis of both field data and institutional records. The findings indicate that the People's Houses provided an alternative space for learning and socialization especially for women and young people; and that, in addition to basic skills, they strengthened self-confidence, sense of belonging, and willingness to participate in the public sphere. On the other hand, structural problems such as institutional capacity, physical conditions, continuity, and the lack of professional educators limited the impact and sustainability of the educational activities. The study positions the Bitlis People's Houses as a public learning space located outside but complementary to the formal education system, closely intertwined with local dynamics, and it offers concrete institutional and policy recommendations for strengthening this structure.

Keywords: Bitlis, People's House, Education

BİTLİS HALKEVLERİNDE EĞİTİM FAALİYETLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

ÖZET

Bu çalışmanın amacı, Bitlis'teki Halkevlerinde yürütülen eğitim faaliyetlerini, yerel bağlamı merkeze alarak incelemektir. Bu bağlamda, Halkevlerinin bölgede eğitime erişimi artırma, toplumsal katılımı güçlendirme ve kültürel sürekliliği destekleme açısından nasıl bir işlev gördüğünü ortaya koymaktır. Araştırma kapsamında, Halkevlerinde açılan kurslar, katılımcı profili, devam süreleri, motivasyonlar ve algılanan yararlar hem saha verileri hem de kurumsal kayıtlar üzerinden değerlendirilmiştir. Bulgular, Halkevlerinin özellikle kadınlar ve gençler için alternatif bir öğrenme ve sosyalleşme alanı sunduğunu; temel becerilerin yanı sıra özgüven, aidiyet duygusu ve kamusal alana katılım isteğini güçlendirdiğini göstermektedir. Öte yandan, kurumsal kapasite, fiziki imkânlar, süreklilik ve profesyonel eğitici eksikliği gibi yapısal sorunlar, eğitim faaliyetlerinin etkisini ve sürdürülebilirliğini sınırlamaktadır. Bitlis Halkevlerini, bölgede resmî eğitim sisteminin dışında konumlanan fakat onu tamamlayan, yerel dinamiklerle iç içe geçmiş bir kamusal öğrenme mekânı olarak konumlandırmakta; bu yapının güçlendirilmesine yönelik somut kurumsal ve politik öneriler sunmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Bitlis, Halkevi, Eğitim

1. GİRİŞ

Cumhuriyet dönemiyle birlikte Türkiye'nin modernleşme ve toplumsal dönüşüm sürecinde önemli rol oynayan kurumlardan biri de Halkevleridir. Halkevleri, yalnızca kültürel ve sanatsal etkinliklerin yürütüldüğü mekânlar değil; aynı zamanda eğitim, toplumsal örgütlenme ve yurttaşlık bilincinin güçlendirilmesi açısından önemli bir kamusal alan işlevi görmüştür. Bu çerçevede, Halkevlerinde gerçekleştirilen eğitim faaliyetlerinin, özellikle merkezî eğitim politikalarının sınırlı kaldığı bölgelerde, yerel ihtiyaçlara duyarlı, esnek ve toplumsal teması yüksek bir nitelik taşıdığı söylenebilir.

Bitlis, sosyoekonomik göstergeler, eğitim olanaklarına erişim, göç, işsizlik ve toplumsal cinsiyet rolleri gibi değişkenler açısından Türkiye'nin kırılğan bölgelerinden biri olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, Bitlis Halkevlerinde yürütülen eğitim faaliyetlerinin, bölgedeki eğitim eşitsizliklerini azaltma, dezavantajlı grupları güçlendirme ve toplumsal katılımı artırma potansiyeline sahip olduğu düşünülebilir. Ancak, bu potansiyelin ne ölçüde gerçekleştiği, hangi araçlar ve programlar üzerinden şekillendiği ve yerel düzeyde nasıl deneyimlendiği, literatürde sınırlı biçimde ele alınmış bir konudur.

“Bitlis Halkevlerinde Eğitim Faaliyetlerinin Değerlendirilmesi” başlığı altında, söz konusu kurumların eğitsel işlevlerini, yerel bağlam içindeki konumunu ve katılımcılar üzerindeki etkilerini sistematik biçimde incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışma, bir yandan Halkevlerinin eğitim odaklı faaliyetlerini tarihsel ve kurumsal bir perspektifle analiz ederken, diğer yandan bu faaliyetlerin katılımcıların gündelik yaşam pratikleri, öznel deneyimleri ve toplumsal konumları üzerindeki yansımalarını ortaya koymayı hedeflemektedir.

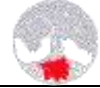
Halkevlerini yalnızca birer “kurs merkezi” olarak değil, yerel düzeyde üretilen ve paylaşılan bilgi, beceri ve kültürel sermayenin dolaşıma girdiği kamusal öğrenme mekânları olarak ele almaktadır. Böylelikle, Bitlis örneği üzerinden, Halkevlerinin güncel Türkiye bağlamında eğitsel, kültürel ve toplumsal işlevlerinin yeniden düşünülmesine katkı sunmak amaçlanmaktadır.

2. TÜRK OCAKLARININ KAPATILMASI VE HALKEVLERİNİN KURULMASI

Osmanlı İmparatorluğu, kuruluşundan itibaren farklı etnik toplulukları bünyesinde barındıran çok milletli bir devlet olarak varlığını sürdürmüştür. Devletin ortaya çıkışından yaklaşık 1750'lere kadar bu çok etnikli yapı, ciddi bir siyasal veya toplumsal sorun yaratmamıştır. Ancak 18. yüzyılın sonlarına gelindiğinde, özellikle 1789 Fransız İhtilali'nin tüm dünyaya yaydığı Milliyetçilik düşüncesi, diğer çok uluslu imparatorluklar gibi Osmanlı Devleti'ni de derinden etkilemiştir (Zeyrek, 2006).

Milliyetçilik akımının dünya genelinde güç kazanmasıyla birlikte Osmanlı İmparatorluğu bu gelişmeden olumsuz biçimde etkilenmeye başlamış; bu süreçte, II. Meşrutiyet döneminin Türk aydınları, devletin içinde bulunduğu dağılma tehlikesine karşı çözümü, devletin asli unsuru kabul ettikleri Türklerin siyasal ve kültürel bakımdan ön plana çıkarılmasında görmüşlerdir. Söz konusu yaklaşım, özellikle askerî tıbbiye öğrencileri arasında da karşılık bulmuş; bu öğrenciler, milliyetçi düşüncüyü örgütlü bir yapı altında güçlendirecek bir cemiyetin kurulması yönünde girişimlere başlamışlardır. Bu çerçevede hazırladıkları program ve bu programa uygun bir bildiri, dönemin aydın çevrelerine sunulmuştur. Bildiride, Türklerin her alanda geliştirilmesinin zorunluluğu vurgulanmış ve bu amacı gerçekleştirecek bir cemiyetin teşkili gerektiği dile getirilmiştir. Yapılan görüşmelerin neticesinde Türk Ocakları, 3 Temmuz 1911 tarihinde fiilen faaliyete geçirilmiş; Ocakların resmî kuruluşu ise millî duyguları güçlendirmeyi ve toplumsal ilerlemeyi hedefleyen bir grup üniversite öğrencisi ile aydın tarafından 1912 yılında tamamlanmıştır (Özdemir, Aktaş, 2011).

Dönemin koşulları içinde önemli bir fikir ve kültür odağı hâline gelen Türk Ocakları, çalışmalarını özellikle millî dil ve millî tarih alanlarında yoğunlaştırmışlardır. Ocakların ilgi

alanını yalnızca Anadolu'daki Türk toplulukları değil, bütün Türk dünyası ve genel olarak dünya Türklüğü oluşturmuştur. Bu dönemde ilk kez kadınlar ile erkekler, Ocaklarda düzenlenen konferanslara birlikte katılım göstermişlerdir. Mondros Mütarekesi'nin ardından işgallere karşı silahlı direniş düşüncesi ilk olarak Ocak çevrelerinde açık biçimde ifade edilmiş; ayrıca İzmir'de gerçekleştirilen ünlü Maşatlık mitingi ile İstanbul'daki Sultanahmet mitinginin örgütlenmesinde Türk Ocakları belirleyici roller üstlenmişlerdir. Millî Mücadele sürecinde de etkin faaliyetlerde bulunan Ocaklar, İstanbul'un işgali üzerine çalışmalarını sürdürmez duruma gelmiş ve kapatılmış; Millî Mücadele'nin ardından 1923 yılında yeniden açılmışlardır. 1924 tarihli tüzükte, Ocakların parti siyasetiyle uğraşmayacağı, hiçbir üyenin Ocağı siyasal hedefleri için araçsallaştıramayacağı açıkça belirtilmiş; öte yandan üyelerin, belirli kurallara riayet etmek koşuluyla Ocak dışında kendi siyasî kanaatleri doğrultusunda faaliyette bulunmakta serbest olacakları ifade edilmiştir (Zeyrek, 2006).

Halkevleri'nin ülkeye taşıdığı kültürel ve eğitsel aydınlanmanın, yurdun en uzak bölgelerine kadar ulaştırılabilmesi amacıyla 1941 yılında "Halkodası" adı verilen daha küçük ölçekli birimler oluşturulmuştur. İlk aşamada 141 Halkodası açılmış, ilerleyen yıllarda bu sayı artış göstermiştir (Gündoğdu, 2013).

Halkodalarında, Halkevleri'ndeki gibi resmî çalışma kolları biçiminde bir örgütlenmeye gidilmemiş olmakla birlikte, Halkevleri'nin amaçlarıyla uyumlu tüm kültürel ve eğitsel faaliyetlerin yürütülmesine özen gösterilmiştir. Halkodalarının açılması sayesinde, köylerde yaşayan halk için kendilerine sürekli açık bir kamusal mekân ve başvuru noktası ortaya çıkmıştır (Toksoy, 2007).

Cumhuriyet Halk Partisi, 1 Haziran 1939 tarihinde toplanan 5. Büyük Kurultayı'nda halkodalarının açılması yönünde karar almıştır. Böylece, Halkevi açılması için gerekli kurumsal ve fiziksel koşullara sahip olmayan küçük yerleşim yerleri de Halkevi benzeri işlevler üstlenecek bir kuruma kavuşma imkânı elde etmişlerdir. Bir yerde halkodası açılabilmesi için en az 50 üyenin bulunması, bir toplantı odası ile bir okuma odasının tahsis edilmesi ve odanın yönetimini sağlayacak bir yıllık bütçenin oluşturulması şart koşulmuştur. Her halkodasında 3 ile 7 kişi arasında değişen sayıda üyeden oluşan bir yönetim kurulu görev yapar; ayrıca her halkodası, haziran ve aralık aylarında olmak üzere yılda iki kez faaliyet raporu hazırlayarak genel merkez bürosuna iletir.

Halkevleri'nin yürüttüğü faaliyetler, zaman içinde hem içerik hem de etki bakımından anlam kazanmış ve kısa sürede halk tarafından benimsenmiştir. Halkevleri'nde gönüllü ve özverili bir biçimde çalışan üyeler, halkın her kesimini bu faaliyetlere katmak için yoğun çaba sarf etmişlerdir. Halkevi sayısının her yıl düzenli olarak artması, bu çalışmalara emek verenler için önemli bir moral kaynağı ve başarı göstergesi olmuştur. Yeni Halkevleri'nin açılışı, mevcut Halkevleri tarafından adeta millî bir bayram coşkusu içinde kutlanmıştır.

Halkevleri'nin idarî ve örgütsel yapısına ilişkin esaslar, yayımlanan bir talimatname ile ayrıntılı biçimde düzenlenmiştir. "Halkevleri Talimatnamesi", Halkevleri açılırken halka okunarak kurumun amaç ve işleyişi anlatılmış; daha sonra tüm Halkevlerine gönderilerek uygulamaya konulmuştur. Talimatnameye göre Halkevleri, çalışma teşkilatı bakımından dokuz şubeden oluşmaktadır. Bu şubeler; edebiyat-dil ve tarih, güzel sanatlar, temsil, spor, sosyal yardım, halk dershaneleri ve kurslar, köycülük ile tarih ve müze kolları şeklinde belirlenmiştir. Bir kültürel kalkınma modeli olarak tasarlanan Halkevleri, dil, tarih, güzel sanatlar ve spor gibi kültürün temel unsurlarını merkeze almış; normalde farklı kurumlar tarafından yürütülebilecek bu görevleri tek çatı altında toplayan bir yapı ortaya koymuştur. Bu yönüyle Halkevleri, halkın ilgi ve yeteneklerine uygun biçimde örgütlenen ve geniş kitleleri hedefleyen ilk önemli kültürel teşkilatlardan biri hâline gelmiştir. Halkevleri, ülkede idealist bir anlayışla çalışan ve çalışmak isteyen tüm bireylerin bir araya gelebildiği bir buluşma noktası olarak işlev görmüştür (Gündoğdu, 2013).

Halkevlerine üye olmak için Cumhuriyet Halk Partisi üyeliği zorunlu tutulmamıştır. Halkevleri teşkilatnamesine göre bir Halkevi'nin açılabilmesi için en az üç şubenin oluşturulmuş olması gerekmektedir. Tek bir şubenin kurulabilmesi için ise en az 25 üyenin (aza) bulunması şartı aranmıştır. Ayrıca bir Halkevi'nin açılabilmesi için 200 kişiyi ağırlayabilecek büyüklükte bir salon, bir kütüphane ve en az bir çalışma odasının varlığı zorunlu görülmüştür.

2.1. Halkevlerinin Kuruluş Amacı

Halkevlerinin kuruluş amaçlarına ilişkin farklı değerlendirmeler bulunmaktadır. Cumhuriyet Halk Fırkası'nın politikalarını halka aktarmak için kurulduğunu ileri süren yaklaşım yaygınlık kazanmış olmakla birlikte, kuruluş gayesini yalnızca bu işleve indirgemek, halkevlerinin toplum içindeki rolünü daraltmak ve gerçek etkisini küçültmek anlamına gelmektedir (Çolak, 2019).

Halkevlerinin kuruluş amacı, kısaca; milleti bilinçli, birbirini seven, anlayan, hoşgörüyüyle yaklaşan, aynı ülkü etrafında birleşmiş bireylerden oluşan bir bütün hâline getirmek; toplumu teşkilatlandırarak millî ruhu canlı tutmak; halk arasındaki sınıfsal ayrımları azaltmak; Cumhuriyet'in ve inkılapların savunuculuğunu üstlenerek devletin çağdaşlaşma sürecine katkıda bulunmak ve "millî kültür"ü geniş kitlelere benimsetmek şeklinde ifade edilebilir (Şapolyo, 1974).

Özünde halkevleri, toplum açısından birçok yönden bir okul işlevi görmüştür. Öğreten ile öğrenenin aynı mekânda bulunduğu, karşılıklı ve sürekli etkileşimin yaşandığı bir ortam yaratmıştır. Klasik anlamda bir okul biçiminde örgütlenmemiş olsa da, yaygın eğitim anlayışının en belirgin ve başarılı örneklerinden birini temsil etmiştir (Yılmaz-Akhan, 2011). Cumhuriyet tarihine damga vuran kurumlar olarak halkevleri, yeni bir kültürel uyanışın simgesi hâline gelmiş; ülkenin sosyal ve kültürel kalkınmasında, Cumhuriyet'in taşıdığı değerlerin geniş halk tabakalarına ulaştırılmasında son derece önemli bir rol oynamıştır. Yürüttükleri çalışmalarla ulusal değerlerin yalnızca kendi dönemlerine değil, geleceğe de aktarılmasında tarihsel bir görev üstlenmişlerdir (Arıkan, 1999).

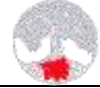
Halkevleri, çalışma hayatının dışında, geniş kapsamlı faaliyetlerle yürütülen bir eğitim alanı oluşturmuştur. Bu kurumlar aracılığıyla Türk halkının millî değerlerini tanıması, bunları içselleştirmesi ve bu birikim üzerinde yükselerek çağdaş medeniyet düzeyine ulaşması amaçlanmıştır.

Halkevlerinin temel hedefi, Atatürk ilkelerini rehber edinerek Türk kültürüne ve sanatına hizmet etmek, inkılapları yaymak ve toplum tarafından benimsenmesini sağlamak, halkı toplumsal ve kültürel alanlarda geliştirmek olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda dil ve edebiyat, güzel sanatlar, temsil, kütüphane ve yayın, köycülük, müzik, halkbilim, spor, turizm ve gezi gibi alanlarda halka destek olmak; bireylerin bu konularda bilgi sahibi olmalarını ve yetişmelerini sağlamak amaçlanmıştır. Bununla birlikte, her halkevinde bu çalışma kollarının tamamının bulunması zorunlu görülmemiştir (Çolak, 2000).

2.2. Halkevlerinin Eğitim Alanındaki Faaliyetleri

Halkevleri, bulundukları çevredeki halkı çok yönlü biçimde eğitmeyi hedeflemiştir. Dil ve edebiyat ile güzel sanatlar kolları aracılığıyla kültürel birikimi geliştirmeyi, temsil şubesiyle düşünce dünyasını zenginleştirmeyi, spor koluyla bedensel eğitimi sağlamayı, sosyal yardım faaliyetleriyle duygusal ve toplumsal dayanışmayı güçlendirmeyi, kütüphane ve yayın çalışmalarıyla zihinsel gelişimi desteklemeyi, köycülük kolu ile köylü nüfusu eğitmeyi, tarih ve müze kolu ile de topluma geçmişi tanıtmayı amaçlamıştır. Halkevlerinin eğitim alanında halkı doğrudan ve sistemli biçimde yetiştiren birimi ise Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi olmuştur (Çolak, 2019).

Halkevlerinde açılan kurslar, toplumsal eğitim bakımından kurumun en belirgin ve etkili faaliyeti olarak öne çıkmıştır. "Halk Dershaneleri ve Kurslar" kolu, özellikle okul çağını geçmiş

bireylerin eğitilmesini temel görev olarak üstlenmiştir. Bu birimde görev yapan öğretmenler gönüllü olarak çalışmış, herhangi bir ücret almamışlardır. Söz konusu kol, yalnızca Halkevi binaları içinde değil; cezaevlerinde, kahvehanelerde ve köylerde de kurslar açmış, çeşitli dersler yürütmüştür. Verilen eğitimler arasında Türkçe okuma yazma, fizik ve kimya, meslek ve sanat alanları ile güzel sanatlara yönelik dersler yer almıştır.

Toplunun bilinçlendirilmesi amacıyla, on beş günde bir halkı ilgilendiren güncel ve temel konularda konferanslar düzenlenmesi uygun görülmüştür. Ayda bir kez, kadınların ve erkeklerin birlikte katıldıkları aile toplantıları yapılmıştır. Bu toplantılarda Atatürk'ün Büyük Nutku ile Türk büyüklerine ait eserler okunmuş, millî konular etrafında konuşmalar yapılmış ve gençlere çeşitli alanlarda konferanslar verilmiştir (BCA, 490.01/3.15.9). Haftada bir ya da iki kez halkın sağlık kontrolleri gerçekleştirilmiş; her ay köylere gidilerek köylülerin bilinçlenmesi için konuşmalar yapılmış ve broşürler dağıtılmıştır. Öz Türkçe kelimeler ve atasözleri derlenerek genel merkeze iletilmiştir. Millî günler, geniş katılımlı etkinliklerle ve halkla iç içe, coşkulu biçimde kutlanmıştır. Sporun yaygınlaştırılması ve teşvik edilmesi amacıyla spor salonları açılmış, geleneksel sporların yaşatılması için turnuvalar düzenlenmiştir (Kara, 2006).

Halkevleri, halkın eğitimiyle bağlantılı olarak çok sayıda kurs açmıştır. Sekiz yıllık süre içinde bu kurslara toplam 34.672 kişinin katılım sağladığı belirtilmektedir. Açılan kurslar içerisinde, hem kurs sayısı hem de katılımcı sayısı bakımından **Türkçe kursları** ilk sırada yer almıştır. Halkevleri ayrıca dergi yayımlayarak halk eğitiminin desteklenmesine katkıda bulunmuştur. Bu dergilerde, Halkevinin bulunduğu il ve çevresine ilişkin bilgiler derlenmiş, yerel tarih, kültür ve sosyal hayat hakkında yazılar yayımlanmıştır (Çolak, 2019).

2.3. Bitlis Halkevi'nin Açılması

Yeni kurulan Cumhuriyet, siyasal, sosyal, ekonomik ve kültürel bakımdan derin bir çöküntü içindeki toplumu hak ettiği düzeye ulaştırmayı hedefleyerek köklü inkılap hareketlerini başlatmıştır. Bu hareketlerin temel amaçları arasında, 13 milyonluk nüfusun yaklaşık %91'inin okuma yazma bilmediği bir toplumda okuryazarlığı yaygınlaştırmak, eğitilmiş Türk vatandaşları yetiştirmek, aydınlarla köylüler arasındaki mesafeyi azaltmak ve yeni rejimin inşasında halkın desteğini sağlamak yer almıştır (Ulukaya, 2015).

1912 yılında faaliyete geçen Türk Ocakları bünyesinde başlatılan halk eğitimi çalışmalarıyla söz konusu ihtiyaçlar giderilmeye çalışılmıştır. Ancak 1931'de Türk Ocakları'nın kapatılmasının ardından, halk eğitimi faaliyetlerini üstlenecek, inkılapları halka benimsetecek, aydın-köylü ilişkisini güçlendirecek ve 1929 Dünya Ekonomik Bunalımı'nın yol açtığı toplumsal huzursuzluklara çözüm üretecek yeni bir kuruma gereksinim duyulmuştur (Kardaş, 2014:413). Bu gereksinime cevap veren kurumlar, Halkevleri olarak ortaya çıkmıştır.

Halkevlerinin kurulacağına ilişkin ilk haber, Türk Ocakları kapatılmadan yaklaşık üç ay önce Cumhuriyet Gazetesi'nde yayımlanmıştır. "Gazinin İrşadı" ifadesiyle başlayan ve "Büyük Halkevleri Tesis Edilecek" başlığını taşıyan bu haberde, Halkevleri'nin en az 1500 kişilik kapasiteye sahip olacağı, bünyesinde sinema ve kütüphane bulunacağı ve halka yönelik konferanslar düzenleneceği belirtilmiştir. Haberde, Gazi Mustafa Kemal'in yurt gezilerinden edindiği gözlemler doğrultusunda, ülkenin geri kalmış bölgelerinde halkı bir araya getirecek ve genel kültür düzeyini yükseltecek yeni bir teşkilata kesin ihtiyaç duyulduğunu dile getirdiği ifade edilmiştir. Bu nedenle memleketin çeşitli yerlerinde büyük Halkevlerinin kurulacağı, bu kuruluşlarda halkı meşgul edecek çeşitli etkinliklerin yer alacağı, sinema ve kütüphane birimlerinin açılacağı, salonlarda halka konferanslar ve dersler verileceği, gençlerin ve halkın bu mekânlarda toplanması için her türlü girişimin yapılacağı vurgulanmıştır. Habere göre, bu teşebbüse Cumhuriyet Halk Partisi öncülük edecek, Gazi'nin emir ve işaretleri doğrultusunda incelemelere başlanacak, partinin büyük kongresinde Halkevlerinin kurulmasına ilişkin teklif

gündeme getirilerek karar alınacak ve Halkevlerinin tesisine aynı yıl içinde başlanacaktır (Zeyrek, 2006).

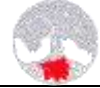
Halkevlerinin kuruluş sürecinde, Avrupa'ya öğrenim amacıyla gönderilen öğrencilerden Vildan Aşir Savaşır'ın rolü özellikle dikkat çekici olmuştur. Aşir, Avrupa'nın farklı ülkelerini gezmiş, halk eğitimi konusunda incelemeler yapmış ve bu çalışmalarını sırasında Çekoslovakya'daki "Sokollar" adı verilen örgüte ilgi duymuştur. Çek ve Slovak halklarının ulusal bir devlet kurma hedefi doğrultusunda oluşturdukları bu merkezler, ulusal kültür odakları olarak her şehir ve kasabada örgütlenmiş, geleneksel değerleri yaşatmış ve halka çeşitli eğitimler sunmuştur. Aşir, 1931'de yurda döndükten sonra Türk Ocağı'nda yaptığı bir konuşmada, Çekoslovakya'daki Sokolların bu uygulamalarından söz etmiş ve benzeri bir modelin Türkiye'de de hayata geçirilmesinin gerekliliğini dile getirmiştir. Bu öneri, dönemin aydın çevrelerinde çeşitli tartışmalara yol açmıştır. Aşir, Ankara Radyosu'nda yaptığı bir konuşmada da aynı konuyu işlemiş; bu konuşmayı dinleyen Mustafa Kemal, anlatılanlardan etkilenmiş, Aşir'i tebrik etmiş ve bu doğrultudaki çalışmalarını sürdürmesini istemiştir (Ulukaya, 2015).

19 Şubat 1932 tarihinden itibaren Halkevleri, ülkenin dört bir yanında örgütlenme sürecine girmiş ve Harf İnkılabı döneminde olduğu gibi adeta ülke çapında bir seferberlik başlatılmıştır. Bu çerçevede, Van Gölü Havzası'nın önemli merkezlerinden biri olan Bitlis'te de Halkevi açılması yönünde girişimlere başlanmıştır. Bitlis'te Halkevi kurulmasına yönelik hazırlıkların yürütüldüğü dönemde, kentin idari bakımdan Muş vilayetine bağlı bir kaza konumunda olduğu görülmektedir. Bu sebeple, burada Halkevi açılması için ilk adımı Muş Valisi Mithat Bey atmıştır. Mithat Bey, emval-i metruke kapsamında olup önce Türk Ocağı'na, Türk Ocakları'nın kapatılmasının ardından ise Cumhuriyet Halk Fırkası'na devredilen, 400 kişilik kapasiteye ve sahneye sahip eski bir kilise binasını Halkevi için tahsis etmiştir (Aşit, 2019).

Hazırlıkların tamamlanmasının ardından Bitlis Halkevi, 23 Şubat 1934 tarihinde düzenlenen bir törenle açılmıştır. Halkevi, kuruluş aşamasında Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi; Spor Şubesi; Kütüphane ve Neşriyat Şubesi olmak üzere üç şube ile faaliyete geçmiş, kısa süre içerisinde Köycülük, Sosyal Yardım ve Temsil şubelerinin de açılmasıyla şube sayısı artırılmıştır (BCA: 490.01.1121.89.2.20).

Bitlis Halkevi'nin açılışından sonra yapılan seçimde, TBMM I. Dönem Bitlis Milletvekili ve CHP İl İdare Kurulu Başkanı Arif Özdemir, Halkevi başkanı olarak belirlenmiştir. Arif Bey, vakit kaybetmeden çalışma şubelerini teşkilatlandırmış ve 22 Mart 1934 tarihinde CHP Genel Sekreterliği'ne Halkevi'nin açıldığını bildiren bir yazı göndermiştir. Söz konusu yazıda, Halkevi komite şubelerinin faaliyete başladığı, Dil, Tarih, Edebiyat Şubesi tarafından talimatta belirtilen esaslara uygun biçimde hazırlanan konferanslardan ilkinin 16 Mart 1934 Cuma günü, üst rütbeli askerler, subaylar, memurlar ve halkın huzurunda gerçekleştirildiği, bundan sonra her Cuma günü konferanslara devam edileceği ifade edilmiştir. CHP Genel Sekreterliği'nin cevabında ise, Halkevi'nin "Ülkü" doğrultusunda çalışmaya başladığını bildiren mektubun memnuniyetle okunduğu belirtilmiş; millî kültür seviyesinin yükseltilmesi için Halkevlerine yüklenen görevin kutsiyet ve önemi hatırlatılmış, bu çalışmaların aynı heyecan ve canlılıkla sürdürülmesi beklentisi dile getirilmiştir (Aşit, 2019).

Halkevinin kuruluşundan yaklaşık bir yıl sonra Bitlis'in idari statüsünde değişiklik meydana gelmiştir. Muş vilayetine bağlı bir kaza durumunda bulunan Bitlis, 25 Aralık 1935 tarih ve 2885 sayılı kanunla yeniden vilayet hâline getirilmiştir (TBMM Zabıt Ceridesi, Devre: V, VII, 21. İnikat (25.12.1935), 173). Bitlis'in vilayet merkezi olması üzerine, Muş'un Bitlis Halkevi'ne sağladığı ödenek kesilmiş; bu gelişme Halkevi'nin mali açıdan güçlükler yaşamasına neden olmuştur. Ödenek yetersizliği sebebiyle Bitlis Halkevi, 1935 yılının son altı ayı ile 1936 yılının ilk aylarında faaliyet bakımından görece durgun bir dönem geçirmiştir.

Bununla birlikte, Bitlis halkının Halkevi'ne olan ilgisi bu süreçte azalmamış; aksine, şube ve üye sayılarında artış gözlenmiştir (BCA: 490.01.982.807.2.33).

Bitlis Halkevi, kuruluşunun ilk yılında Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi, Spor Şubesi, Kütüphane ve Neşriyat Şubesi ile Köycülük Şubesi aracılığıyla faaliyet yürütmüş ve toplam 900 üyeye ulaşmıştır (Halkevleri, 1935:156; Aşit, 2019).

2.3.1. Bitlis Halkevi'nin Türkçe Okuma-Yazma Kursları Faaliyetleri

Hizan Halkodası Başkanı Mustafa Şahinbaş'ın 30 Ocak 1948 tarihli yazısında, ilçe ilkokul öğretmeninin Bitlis'e tayini ve yeni öğretmenin geç gelmesi sebebiyle Türkçe okuma yazma kursunun açılmadığı belirtilmiştir. Bitlis Halkevi ile Norşin Halkodası'nda açılması planlanan 1948 yılı birinci devre Türkçe okuma yazma kursları da, öğretmen ve en az 10 öğrenci temin edilememesi nedeniyle başlatılamamıştır. CHP Bitlis İl Başkanı Ziya Geboloğlu'nun 17 Eylül 1948 tarihli yazısında, Mutki, Huyut ve Purhus Halkodaları başkanlarının görevden ayrılmaları ve öğretmenlerin yeterli sayıda öğrenci toplayamamaları nedeniyle bu üç yerde de her iki devre için kurs açılmadığı ifade edilmiştir. Bu kurslar için gönderilen 150'şer liralık ödeneklerin harcanmadığı, öğretmenlerin de henüz görev yerlerine gitmemiş olmaları nedeniyle kursların açılışının ertelendiği belirtilmiştir (Işık, 2023).

1949 yılı kurs dönemi için de 1948 yılının sonlarında gerekli hazırlıklar ve duyurular yapılmıştır. Millî Eğitim Müdürü Hamdi Türe, 16 Aralık 1948 tarihli yazısında, o yıl bucaklardaki okullara asli öğretmen ataması yapıldığını, bu nedenle ilçe ve bucak Halkevi ve Halkodalarında Türkçe okuma yazma kurslarının açılacağını; yılbaşından itibaren öğretime başlanması için ilgili Millî Eğitim Memurluklarına talimat gönderildiğini bildirmiştir. Huyut Halkodası Başkanı Mehmet Korkmaz da 30 Aralık 1948 tarihli yazısında, yılbaşından nisan ayına kadar sürecek 1949 yılı birinci devre Türkçe okuma yazma kursunun açılacağını beyan etmiştir.

Cezaevinde de okuma yazma kursu açılması için Bitlis Halkevi Başkanı Nezir Özel, 21 Aralık 1948'de CHP Genel Sekreterliği'ne başvurmuştur. Özel, 1949 yılı başından nisan ayına kadar açılacak birinci devre kurslardan birinin Halkevi binasında, diğerinin ise cezaevinde tutuklular için düzenlenmesini planladıklarını belirtmiştir. Ancak Genel Sekreterlik, 17 Ocak 1949 tarihli cevabında, Halkevi için tek kursun yeterli olacağı yönünde görüş bildirmiştir.

Purhus Halkodası Başkanı ve aynı zamanda bucak müdürü olan Kemal Özcan, 9 Ocak 1949 tarihli yazısında, halkodasının bulunduğu Purhus köyünün 100 haneli olduğunu, öğretim için uygun bir okul, halkodası binası ve bir öğretmenin mevcut bulunduğunu ifade etmiştir. Özcan, yazısında Türkçe okuma yazma kursunu derhal açabilecek durumda olduklarını, bu nedenle öğretmen ücretlerinin gönderilmesini talep etmiştir. 1949 yılı okuma yazma kursları, önceki yıl olduğu gibi etkin biçimde başlatılmıştır. İl merkezinin yanı sıra diğer yerleşim birimlerinde de kurs kayıtları yapılmış ve yeni kursiyerler eğitime dahil olmuştur. Bitlis Halkevi Başkanı Nezir Özel'in 16 Mart 1949 tarihli yazısında, 1949 yılı birinci devre okuma yazma kursu öğrenci mevcudu dikkate alınarak 15 Şubat 1949'dan itibaren cezaevinde de bir kurs açıldığı bildirilmiştir. Bu kursun öğretmenliğini Kazım Paşa Ortaokulu öğretmenlerinden Bedri Giray üstlenmiş ve dönemde 28 öğrenci kursa devam etmiştir (Işık, 2023).

Adilcevaz Türkçe okuma yazma kursu, 1 Ocak 1949'da açılmış ve 30 Nisan 1949 tarihinde tamamlanmıştır. Bu süre zarfında Ulus Okulu'na 56 öğrenci devam etmiş, bunlardan 16'sı başarı göstererek belge almaya hak kazanmış, 40'ı ise sınavlarda başarılı olamamıştır.

1950 yılı okuma yazma kursları için de CHP Genel Sekreterliği ile Bitlis İl İdare Kurulu Başkanlığı arasında yazışmalar yürütülmüştür. CHP Genel Sekreterliği'nin 27 Aralık 1949 gün ve 7/3173 sayılı yazısına cevaben Bitlis Halkevi Başkanlığı, 31 Ocak 1950 tarihli yazısında, Türkçe okuma yazma kurslarına ilişkin emir doğrultusunda Halkevi'nde gerekli hazırlıkların yapıldığını; biri cezaevinde tutuklulara, diğeri ise Halkevi'nde okul çağını geçmiş yurttaşlara yönelik olmak üzere iki kurs açılmasına ihtiyaç duyulduğunu bildirmiştir. Cezaevinde açılacak

kursa 60 tutuklunun, Halkevi'nde açılacak kursa ise 25 öğrencinin devam edeceği; cezaevi kursunun öğretmenliğine Kazım Paşa Ortaokulu öğretmenlerinden Bedri Giray'ın, Halkevi kursunun öğretmenliğine ise İlköğretim Müfettişi Salahattin Ortac'ın uygun görüldüğü ifade edilmiştir. Yazının devamında, kursların 15 Şubat'tan itibaren açılabilmesi için gerekli onayın beklendiği belirtilmiştir (Işık, 2023).

CHP Genel Sekreterliği, 18 Şubat 1950 tarihli cevabında, biri cezaevinde diğeri Halkevi binasında olmak üzere iki kurs açılması yönündeki talebi ve kursların başlama tarihini uygun bulduğunu bildirmiştir. Ayrıca, söz konusu kurslar için gönderilmesi planlanan 200 liralık ödeneğin mart ayı başında İl İdare Kurulu Başkanlığı aracılığıyla iletileceği, kurs çalışmalarına gecikmeksizin başlanmasının istendiği belirtilmiştir.

Şetek Bucağı Halkodası Başkanlığı'nın CHP Genel Sekreterliği'ne gönderdiği yazıda, halkodasının bucak merkezi Duhan'da bulunduğu; Duhan'da bir kahve, bir han, bir karakol, bir askerî misafirhane ve bir okul binası dışında köylülerin barınabileceği başka bir yapının olmadığı, bu nedenle yerleşik köylü nüfusun bulunmadığı ifade edilmiştir. Köylerin okula uzaklığı sebebiyle öğrenci gelmemekte, okul fiilen boş durmaktadır. Bu koşullar nedeniyle, bölgede okuma yazma kursu açılmasının mümkün olmadığı belirtilmiştir (Işık, 2023).

2.3.2. Bitlis Halkevi'nin Eğitim Faaliyetleri

Bitlis Halkevi'nin yürüttüğü eğitim faaliyetleri tarihsel ve yerel bağlamı merkeze alan bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Halkevlerinin, özellikle Bitlis örneğinde, bölgedeki eğitim imkânlarını çeşitlendirme, okuryazarlık oranını yükseltme, toplumsal katılımı teşvik etme ve kültürel sürekliliği destekleme bakımından üstlendiği işlevler incelenmektedir.

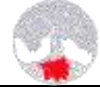
Bitlis Halkevi bünyesinde açılan okuma-yazma kursları, halk dershaneleri, güzel sanatlar, kütüphane ve neşriyat çalışmaları ile köycülük faaliyetleri, hem resmî yazışmalar hem de yerel tanıklıklar üzerinden değerlendirilmekte; bu çerçevede Halkevi'nin, özellikle kadınlar ve gençler için alternatif bir öğrenme ve sosyalleşme alanı oluşturduğu ortaya konulmaktadır (Kardaş, 1951; Işık, 2023). Bununla birlikte, kurumsal kapasite yetersizliği, fizikî imkânların sınırlılığı, nitelikli ve sürekli eğitici eksikliği gibi yapısal sorunların, Bitlis Halkevi'nin eğitim faaliyetlerinin kapsamını ve sürdürülebilirliğini önemli ölçüde daralttığı tespit edilmektedir (Çolak, 2019; Işık, 2023).

Bitlis Halkevi, resmî eğitim sistemi dışında konumlanan; ancak onu tamamlayan, yerel toplumsal ve kültürel dinamiklerle iç içe geçmiş bir kamusal öğrenme mekânı olarak kavramsallaştırılmakta ve bu yapının tarihsel deneyimi, Cumhuriyet dönemi halk eğitimi politikalarının bölgesel yansımalarını anlamak açısından özgün bir örnek teşkil etmektedir (İçyer Çiriş, 2021; Işık, 2023).

Bitlis Halkevi, başlangıçta Dil, Tarih, Edebiyat; Spor ile Kütüphane ve Neşriyat şubeleri olmak üzere üç birimle faaliyet göstermeye başlamış, ilerleyen dönemde bu teşkilata Köycülük, Sosyal Yardım ve Temsil şubeleri de dâhil edilmiştir. Halkevi çatısı altında düzenlenen kültürel ve sanatsal etkinlikler aracılığıyla Bitlisli gençlerin, bilgi, görgü ve kültür bakımından daha olgun ve donanımlı bir konuma geldikleri anlaşılmaktadır (Kardaş, 2015).

Halk Dershaneleri ve Kurslar Şubesi bünyesinde, 18 yaş üzeri bireylere yönelik iki basamaklı okuma yazma programları uygulanmıştır. Güzel Sanatlar Şubesi'nde müzik, resim, heykel, mimarlık ve süsleme sanatları alanlarında sergiler düzenlenmiş; bunun yanı sıra bando, koro ve orkestra gibi birimler oluşturulmuştur. Kütüphane ve Neşriyat Şubesi kapsamında ise 1937 yılında bir okuma odası açılmış; altı aylık süre içinde 640 kitabın okunması sağlanmış ve halka yönelik radyo yayınları aracılığıyla kültürel içerik sunulmuştur (İçyer Çiriş, 2021).

Köycülük kolu vasıtasıyla köylerde yaşayan halkın, Bitlis'te icra edilen millî bayram kutlamalarına katılımı sağlanmış; bu süreçte köylülerin iase ve diğer ihtiyaçları Halkevi tarafından karşılanmıştır. Söz konusu kolun öncelikli hedefleri arasında, köy ve şehir halkı

arasında karşılıklı dayanışma ve yakınlık oluşturmak ile köylülerin resmî işlemlerinin takibini kolaylaştırmak yer almıştır (Kardaş, 2015).

Bitlis Dil, Tarih ve Edebiyat Şubesi'nde, yöredeki tarihi eserler broşürler hâlinde yayımlanarak halkın erişimine sunulmuştur. Türk Dili Tetkik Cemiyeti'nin yürüttüğü çalışmalar çerçevesinde hazırlanan fiş ve anketler kullanılarak Bitlis ağzındaki “Öztürkçe” kelimeler derlenmiş ve sistematik bir biçimde kayda geçirilmiştir. Türk dili ve edebiyatına ilişkin dört konferans düzenlenmiş; bu konferanslar hoparlör sistemi aracılığıyla hem şehirde hem de köylerde yaşayanların takip edebilmesine imkân tanınmıştır. Temsil ve Gösteri Şubesi tarafından 1937 yılında Yunus Nüshet Unat'ın üç perdelik “Hedef” adlı oyunu ile “Bir Zaferin Yası” adlı piyes sahnelenmiştir. Sosyal Yardım Şubesi üzerinden kimsesiz çocuklar, kadınlar ve yaşlılara destek sağlanmış; il genelinde 20 yoksul çocuğun gıda ve giyim giderleri karşılanmıştır. Kütüphane faaliyetleri incelendiğinde, 1937–1938 döneminde Bitlis Halkevi Kütüphanesi'ndeki 854 kitabın 612 okuyucu tarafından ödünç alınarak okunduğu; 1940–1941 yıllarında ise kitap sayısının 2.316'ya ulaştığı ve bu koleksiyondan 2.280 okuyucunun yararlandığı görülmektedir (İçyer Çiriş, 2021).

2.3.3. Halkevlerinin Kapatılması

Demokrat Parti'nin 14 Mayıs 1950 seçimleriyle iktidara gelmesinin ardından Halkevlerinin faaliyet temposu önce belirgin biçimde azalmış, kısa süre sonra da bütünüyle durma noktasına gelmiştir. Halkevlerinin hukuken işlevsiz bırakılmasına yol açan 5830 sayılı kanun teklifi, bu tarihten yaklaşık bir yıl sonra Türkiye Büyük Millet Meclisi'ne sunulmuştur. Teklifte imzası bulunanlar; Manisa Milletvekili Refik Şevket İnce, Burdur Milletvekili Fethi Çelikbaş, Kayseri Milletvekili Kamil Gündeş, Ankara Milletvekili Osman Şevki Çiçekdağ, İzmir Milletvekili Zühtü Velibeşe, Afyonkarahisar Milletvekili Kemal Özçoban, Balıkesir Milletvekili Sıtkı Yırcalı ve Diyarbakır Milletvekili Ferit Alp İskender'dir (Işık, 2023). “Resmî daire ve müesseselerin siyasi partilere bedelsiz mal devredemeyeceklerine ve bu daire ve müesseselerle münfesi derneklere ait olup siyasi partilere terk edilmiş olan gayrimenkul mallarla bu partiler tarafından genel menfaatler için yaptırılmış olan binaların sahiplerine ve Hazineye iadesine dair kanun teklifi” TBMM'nin 108., 109. ve 110. birleşimlerinde müzakere edilmiştir.

Teklif, 8 Ağustos 1951 tarihli birleşimde TBMM'de kabul edilmiş; 11 Ağustos 1951'de Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Oylamaya, o dönemde Meclis'te 69 milletvekili ile temsil edilen CHP'nin önemli bir kısmı gibi, hemen hemen aynı sayıda DP milletvekili de katılmamıştır. Köylü Partisi'nin üç milletvekili Remzi Oğuz Arık, Yusuf Ziya Aker ve Cezmi Türk ise kanuna olumsuz oy vermişlerdir. Kanunun yürürlüğe girmesini takiben, ülkedeki bütün Halkevi binaları ile Cumhuriyet Halk Partisi'ne ait yapılar ve diğer mal varlıklarına devlet tarafından el konulmuştur. Uygulamada ortaya çıkan güçlükler üzerine hükümet, 5830 sayılı kanunla Hazineye intikal eden menkul ve gayrimenkul malların idaresi ve tasfiyesi hakkında bir yönetmelik hazırlayarak yürürlüğe koymuştur. Bu yönetmelik uyarınca, Halkevlerinin içindeki demirbaş ve eşyayı tespit etmek amacıyla her bölgede mülkî amirin başkanlığında “Tefrik Komisyonları” oluşturulmuştur (Işık, 2023).

Cumhuriyet gazetesinin 4 Aralık 1951 tarihli sayısında “Halkevlerinin tahsis edildiği hizmetler” başlığıyla yer alan haberde, illerden alınan bilgiler ışığında 5830 sayılı kanuna dayanılarak Hazineye 434, köy tüzel kişiliklerine 378, belediyelere 113, özel idarelere 36 olmak üzere toplam 961 gayrimenkulün geçtiği belirtilmiştir. Hazineye devredilen bu taşınmazlar arasında yer alan Halkevi binalarından 99'unun, Bakanlar Kurulu kararıyla farklı kamu hizmetlerine tahsis edildiği görülmektedir. Bunlardan 39 Halkevi binası; lise, ortaokul, ilkokul, sanat okulu, enstitü, kütüphane ve öğrenci yurdu olarak kullanılması amacıyla Millî Eğitim Bakanlığı'na bırakılmıştır.

Diyarbakır Milletvekili Kamil Taysi, 9 Eylül 1951 tarihinde Başbakan Adnan Menderes'e gönderdiği telgrafta Bitlis Lisesi meselesine ilişkin olarak Menderes'in verdiği sözleri memnuniyetle karşıladıklarını ifade etmiş; özellikle Doğu vilayetlerinin kalkınmasına gösterdiği ilgiden dolayı teşekkürlerini sunarak, devir işlemleri tamamlanmış olan Bitlis Halkevi binasının liseye tahsis edilmesini ve bu tahsisin yeni öğretim yılı başlamadan gerçekleştirilmesini rica etmiştir. Başbakan Adnan Menderes, 11 Eylül 1951'de Diyarbakır Milletvekilleri Kamil Taysi, Mustafa Ekinci, Yusuf Azizoğlu ile Erzurum Milletvekili Sabri Erduman'a gönderdiği telgrafta, konuyu bayramdan sonra çözeceğini bildirmiş; böylece Bitlis Halkevi binası resmen Bitlis Lisesi'ne tahsis edilmiştir.

Bitlis'te açılan Halkevleri ve Halkodaları genel olarak değerlendirildiğinde şu sonuca ulaşmak mümkündür: Türkiye genelinde Halkevlerinin kurulduğu ilk dönemde Bitlis Halkevi de kısa sürede faaliyete geçmiş ve üç şube ile çalışmalarına başlamıştır. Zamanla şube sayısında kayda değer bir artış yaşanmış, buna paralel biçimde şubelere kayıtlı üye sayıları hızla çoğalmıştır. Ancak Halkevi ve Halkodalarının faaliyet yoğunluğu ile topluma sağladıkları somut katkılar, bu sayısal artışla aynı düzeyde seyretmemiştir. Dönem dönem bazı şubelerde canlanma gözlenmiş; özellikle Sosyal Yardım Şubesi, bölge halkının ekonomik koşulları nedeniyle diğer şubelere nazaran daha etkin bir rol üstlenebilmiştir. Bu şube aracılığıyla yoksul ailelere ulaşılmış, sağlık ve temel ihtiyaçlar konusunda devletin "şefkat eli" görünür kılınmıştır.

Buna karşılık, diğer şubelerin çalışmalarında genellikle bir sıradanlık ve tekrar duygusunun egemen olduğu anlaşılmaktadır. Arşiv yazışmalarından da takip edilebildiği üzere, maddi imkânların sınırlılığı, faaliyet defterlerinin düzenli tutulmaması gibi örgütsel sorunlar ve Halkevi ile Halkodalarına ait herhangi bir periyodik yayının (örneğin bir derginin) bulunmaması, bu kurumların dinamizmini azaltmış ve onları büyük ölçüde monoton bir işleyişe mahkûm etmiştir. Bununla birlikte, düzenli biçimde açılan okuma yazma kursları, Halkevi ve Halkodalarının Bitlis'e kazandırdığı en önemli ve kalıcı katkılar arasında değerlendirilmelidir (Işık, 2023).

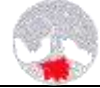
3. SONUÇ

Bitlis Halkevlerinde yürütülen eğitim faaliyetleri, yerel bağlam, katılımcı profilleri ve kurumsal yapılanma çerçevesinde çok yönlü olarak değerlendirilmiştir. Yapılan analizler, Halkevlerinin Bitlis'te resmî eğitim sisteminin dışında konumlanan, ancak onu tamamlayıcı nitelikte bir kamusal öğrenme ve etkileşim alanı sunduğunu göstermektedir.

Araştırma bulguları, Halkevlerinde verilen eğitimlerin özellikle kadınlar, gençler ve düşük sosyoekonomik düzeyden bireyler için önemli bir eğitime erişim, kişisel gelişim ve sosyal katılım fırsatı yarattığını ortaya koymuştur. Katılımcıların temel becerilerinin geliştiği, özgüvenlerinin arttığı, toplumsal aidiyet ve kamusal alana katılım isteklerinin güçlendiği gözlenmiştir. Bu yönüyle Halkevleri, yalnızca belirli kursların verildiği mekânlar olmaktan öte, sosyal dayanışma, kültürel üretim ve yurttaşlık bilincinin somutlaştığı yerel odaklar olarak işlev görmektedir.

Bununla birlikte, çalışma, Halkevlerinin eğitim faaliyetlerinin kurumsal kapasite, fiziki donanım, insan kaynağı, finansman ve süreklilik açısından çeşitli sınırlılıklara sahip olduğunu da ortaya koymuştur. Bu sınırlılıklar, hem program çeşitliliğini hem de yürütülen faaliyetlerin sürdürülebilirliğini ve etki düzeyini kısıtlamaktadır. Özellikle profesyonel eğitici eksikliği, planlama ve izleme-değerlendirme süreçlerindeki yetersizlikler, Halkevlerinin potansiyelini tam anlamıyla gerçekleştirilmesini engellemektedir.

Bitlis Halkevlerinin, mevcut koşulları içerisinde dahi, eğitimin toplumsal ve kültürel boyutlarını önceleyen, yerel dinamiklerle iç içe geçmiş önemli kurumsal yapılardan biri olduğunu göstermektedir. Elde edilen bulgular, Halkevlerinin güçlendirilmesi hâlinde, bölgesel ölçekte eğitimde fırsat eşitliğine, toplumsal bütünleşmeye ve yaşam boyu öğrenme kültürünün yaygınlaşmasına daha güçlü katkılar sunabileceğini ortaya koymaktadır. Bu yönüyle çalışma,

Halkevlerini hem yerel eğitim politikalarının hem de geniş anlamda toplumsal kalkınma stratejilerinin ayrılmaz bir bileşeni olarak yeniden düşünmenin önemini vurgulamaktadır.

REFERENCES

- Arıkan, M. (1999). Halkevlerinin Kuruluşu Ve Tarihsel İşlevi. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi* 23, 262-282.
- Aşit, U. (2019). 1946-1954 Bitlis Seçimleri, Yüksek Lisans Tezi, Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, VAN
- Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi
- Çolak, H. (2019). *Halkevlerinin Eğitim Faaliyetleri (1932-1951)*, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Çolak, M. (2001). *Muğla'da eğitim (1923-1950)*. Muğla: Muğlaya Hizmet Vakfı.
- Gündoğdu, Ş. (2013). *Bitlis Ve Bitlis Halkevi (1943-1951)*, Yüksek Lisans Tezi, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- Işık, S. (2023). *Tek Parti Döneminde Bitlis (1923-1950)*, Doktora Tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Muğla.
- İçyer Çiriş, E. (2021). *Birinci Umumi Müfettişlik Raporlarına Göre Bitlis (1927-1952)*, Yüksek Lisans Tezi, Bitlis Eren Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Bitlis.
- Kara, A. (2006). Cumhuriyet Döneminde Kalkınmanın Mihenk Taşı Halkevleri (1932-1951). Ankara: 24 Saat Yayıncılık.
- Kardaş, A. (2013). “Bitlis Halkevlerinin Kuruluşu ve Faaliyetleri (1934 1951)”, VII. Uluslararası Van Gölü Havzası Sempozyumu, (Ed., Oktay Belli Vedat Evren Belli), Bursa.
- Kardaş, A.(2014). Cumhuriyet Döneminde bir modernleşme hareketi olarak halkevleri ve halkodaları (1934-1951), *İnternational periodical for the Languages, Literature and history of turkish or turkic*, volume 9/7, Summer 2014, P.413.
- Özdemir, Y. Aktaş, E. (2011). Halkevleri(1935'den 1951'e), *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi* 45, Erzurum.
- Şapolyo, E. (1974). *Atatürk ve Halkevleri*. Halkevleri Atatürk Enstitüsü Yardımcı Yayınları, Ankara.
- Şeraffetin Zeyrek, *Türkiye'de Halkevleri ve Halkodaları (1932-1951)*, Anı Yayınları, Ankara, 2006, 13.
- TBMM Kavanin Mecmuası, Devre III, Cilt: 7, TBMM Matbaası, Ankara 1929.
- Toksoy, N. (2007). *Halkevleri*, Orion Yayınları, Ankara.
- Ulukaya, Ü. (2015). *Halkevlerinin Halk Eğitimindeki Etkin Rolü*, Yüksek Lisans Tezi, İnönü Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Malatya.
- Yılmaz, D. Akhan, N. (2011). İlk Dönem Halkevlerinin Eğitim Faliyetleri. *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 29, 59-95.
- Zeyrek. Ş. (2006). *Türkiye'de Halkevleri Ve Halkodaları*, Ankara, Anı Yayıncılık.